

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Primair en Voortgezet

Onderwijs
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Datum 9 maart 2017

Betreft Antwoord op schriftelijke vragen van de leden Kuzu en Öztürk (beiden Groep Kuzu/Öztürk) aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Veiligheid en Justitie over het bericht '15-jarige scholier pleegt zelfmoord na pesterijen'.

Onze referentie

1160217

Uw brief van

19 januari 2017

Uw referentie

2017Z00668

Hierbij zend ik u mede namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het antwoord op de vragen van de leden Kuzu en Öztürk (beiden Groep Kuzu/Öztürk) van uw Kamer inzake het bericht '15-jarige scholier pleegt zelfmoord na pesterijen'.¹

De vragen werden mij toegezonden bij uw bovenaangehaalde brief met kenmerk 2017Z00668.

de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Sander Dekker

¹ De vragen zijn ook gesteld aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Bij de beantwoording bleek dat de vragen geen directie betrekking hebben op het werkkterrein van Veiligheid en Justitie.

2017Z00668

Onze referentie
1160217

Vragen van de leden Kuzu en Öztürk (beiden Groep Kuzu/Öztürk) aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Veiligheid en Justitie over het bericht '15-jarige scholier pleegt zelfmoord na pesterijen' (ingezonden 19 januari 2017) .

1

Bent u bekend met het bericht '15-jarige scholier pleegt zelfmoord na pesterijen'?

1)

Ja.

2

Wat is uw reactie op dit bericht?

Met afschuw hebben we kennis genomen van dit bericht. Daarom blijven we benadrukken dat niemand weg mag kijken bij misstanden als pesten. Het is hartverscheurend dat een kind geen andere uitweg meer ziet dan een eind aan zijn leven te maken.

3

Wat is uw reactie op uitingen van nabestaanden? 2)

De emotie en de boosheid van nabestaanden is heel goed te begrijpen. Daarom heb ik zelf contact gehad met de school en heeft de school contact met de familie opgenomen. Gelukkig kon de familie aanwezig zijn bij de herdenking die vrijdagmorgen 13 januari plaatsvond op de school. De school heeft aangegeven contact te houden met de familie.

4

Hoe gaat het kabinet invulling geven aan de uitspraken van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap "Kaart het aan, bespreek het, kijk niet weg", die zij tijdens het televisieprogramma Jinek heeft gedaan? 3)

Wij geven hier al invulling aan. De wet Veiligheid op school heeft als doel dat scholen zich inspannen om pesten tegen te gaan. En dat scholen zorgen voor sociale veiligheid. In de wet staat dat scholen:

- Een sociaal veiligheidsbeleid moeten voeren.
- Een aanspreekpunt moeten hebben waar leerlingen en ouders pesten kunnen melden. Ook moet iemand het pestbeleid op school coördineren.
- De beleving van veiligheid en het welzijn van hun leerlingen moeten volgen. De bedoeling hiervan is dat er altijd een actueel en representatief beeld is van de situatie op school.

De Onderwijsinspectie ziet toe op de uitvoering van deze wettelijke verplichting. In het toezicht op de zorgplicht van scholen let zij ook op deze monitoring.

De PO-Raad en de VO-raad ondersteunen scholen om een sociaal veilige omgeving voor leerlingen te maken. Dit staat in het actieplan Sociale Veiligheid op School. Onderdeel van de aanpak is ondersteuning door de Stichting School en Veiligheid. Scholen kunnen hier terecht voor informatie, advisering en voor

trainingen. Daarnaast biedt de stichting, in samenwerking met de PO-Raad en de VO-raad, scholen de mogelijkheid een Ambassadeur sociale veiligheid in te schakelen. Deze kan scholen helpen bij het vormgeven van hun veiligheidsbeleid. Vanuit het actieplan wordt periodiek afgestemd met Ouders & Onderwijs.

Onze referentie
1160217

5

Bent u bereid een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de redenen waarom de betrokken instanties niet tot actie zijn overgegaan? Zo ja, wanneer stuurt u de resultaten naar de Kamer? Zo nee, waarom niet?

Onder de vlag van het Toezicht Sociaal Domein/Samenwerkend Toezicht Jeugd (TSD/STJ) vindt momenteel een vooronderzoek plaats. Dit richt zich op de hulpverlening door verschillende instanties zoals deze voorafgaand aan de zelfdoding heeft plaatsgevonden. In het onderzoek komen met name de signalering en weging van risico's, de overdracht van informatie en de kwaliteit van de samenwerking aan de orde. Afhankelijk van de uitkomsten bepalen de betrokken inspecties of een diepgaander onderzoek in STJ-verband nodig is. Daarnaast kan uit het vooronderzoek naar voren komen dat bij één of meer specifieke instellingen of instanties verdiepend onderzoek noodzakelijk is. Dit pakt de betreffende inspectie dan op.

Het is niet gebruikelijk dat lokale rapportages van STJ (zoals rapportages naar aanleiding van een calamiteit) aan de Tweede Kamer worden gestuurd. De inspecties bieden de resultaten van calamiteitentoezicht aan de lokaal verantwoordelijken/betrokkenen aan. Dit betreft hier in ieder geval de gemeente Heerlen en het schoolbestuur.

6

Deelt u de mening dat de protocollaire (preventieve en repressieve) maatregelen omtrent pesten onvoldoende effectief zijn geweest? Zo ja, bent u bereid dit na te laten leven en waar nodig aan te passen? Zo nee, waarom niet?

Sinds 1 augustus 2015 zijn scholen in het funderend onderwijs wettelijk verplicht om werk te maken van sociale veiligheid op school. In december vorig jaar heb ik u geïnformeerd over de uitkomsten van de monitor Sociale Veiligheid in en rond scholen in het primair en voortgezet.² Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap onderzoekt sinds 2006 iedere twee jaar de veiligheid op scholen. Deze monitor is de eerste meting sinds de invoering van de Wet veiligheid op school.

Uit de monitor blijkt dat de eerste resultaten van deze inzet op schoolveiligheid voorzichtig merkbaar zijn. Er is volgens de onderzoekers over de jaren heen een toenemende aandacht voor veiligheid op scholen. Het veiligheidsgevoel van leerlingen is volgens de onderzoekers stabiel hoog. Van de leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs voelt respectievelijk 97 procent en 95 procent zich veilig.

Ook blijkt, zoals ik u reeds eerder meldde, dat in 2016 minder leerlingen aangaven te zijn gepest dan in 2014.³ Twee jaar geleden gaf 14 procent van de

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2016-2017, 29 240, nr. 75, 22 december 2016

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 29 240, nr. 74, 19 september 2016

kinderen in het primair onderwijs aan gepest te worden. Dit percentage is gedaald naar 10 procent. Ook in het voortgezet onderwijs worden minder kinderen gepest. Twee jaar geleden ging het om 11 procent van de leerlingen. Dat is nu 8 procent. Als de volgende monitoren deze voortgang bevestigen dan is er sprake van een positieve trend.

Onze referentie
1160217

Hoewel de eerste resultaten van deze inzet op schoolveiligheid voorzichtig merkbaar zijn is ieder kind dat zich niet veilig voelt er een te veel. Ik constateer dan ook dat de monitor duidelijk maakt dat het onderwerp veiligheid nog steeds blijvende aandacht verdient van iedereen.

7

Welke middelen worden er ingezet om pesten te voorkomen en aan te pakken?

Zie het antwoord op vraag 4.

8

Bent u bereid om op korte termijn te onderzoeken hoe pesten in Nederland kan worden uitgebannen? Zo ja, hoe gaat u dat doen? Zo nee, waarom niet?

Met de wet Veiligheid op school is de basis gelegd voor het vergroten van de sociale veiligheid van leerlingen en het zoveel mogelijk voorkomen van pesten. Scholen zijn verplicht veiligheidsbeleid te voeren, een aanspreekpunt te hebben en de beleving van veiligheid en het welzijn van hun leerlingen te volgen. De inspectie ziet hierop toe. De PO-Raad en de VO-raad ondersteunen scholen om een sociaal veilige omgeving voor leerlingen te maken. Directe ondersteuning voor scholen is beschikbaar via de Stichting School en Veiligheid.

Zoals beschreven in antwoord op vraag 6 blijkt uit de recente monitor Sociale Veiligheid in en rond scholen dat de eerste resultaten van de versterkte inzet voorzichtig merkbaar zijn. Tegelijkertijd biedt geen enkele aanpak de garantie dat daarmee pesten volledig wordt uitgebannen. We houden nauwlettend in de gaten of de eerste resultaten van de huidige aanpak doorzetten.

9

Wat is de inzet van Jeugdzorg bij het voorkomen en aanpakken van pesten?

De school is verantwoordelijk voor de sociale veiligheid op school en het voeren van anti-pestbeleid. Vanuit de jeugdgezondheidszorg (JGZ) en de jeugdhulp wordt op diverse manieren ingezet op het voorkomen en aanpakken van pesten.

In 2014 is de JGZ-richtlijn Pesten gepubliceerd. Doel van deze richtlijn is om JGZ-professionals handvatten te geven op de volgende onderdelen: voorlichting, preventie en vroege opsporing, symptomen en signalering, ondersteuning en behandeling, en verwijzing en nazorg bij pesten. Pesten komt aan de orde in de individuele contactmomenten die de JGZ heeft met de leerlingen. Dit zijn drie momenten gedurende het primair onderwijs en twee gedurende het voortgezet onderwijs. Uit deze contacten kan blijken dat individuele leerlingen gepest worden, dan wel dat naar verhouding op een school meer gepest wordt (in vergelijking tot vergelijkbare scholen). Ook kan de school zelf richting de JGZ laten weten dat een leerling op school gepest wordt. Op sommige scholen wordt M@ZL ingezet, waardoor de JGZ betrokken wordt en via een gesprek achter

eventuele pestproblemen kan komen.⁴ De JGZ maakt - zowel bij gepeste als pestende kinderen - een inschatting of er extra individuele aandacht voor deze kinderen nodig is in de zin van begeleiding en verwijzing. Naast de individuele contactmomenten is het mogelijk dat de JGZ samen met school, schoolmaatschappelijk werk en de partners in de wijk een rol speelt in het terugdringen van pestgedrag. De inzet van de JGZ varieert met de mate waarin de school een beroep op haar doet. Zo kunnen er afspraken worden gemaakt over de inzet van de JGZ op school en kan de JGZ adviseren over het inzetten van (collectieve) activiteiten om pestgedrag op een school of in een klas aan te pakken.

Daarnaast werken veel gemeenten en samenwerkingsverbanden aan een samenhangende aanpak om onderwijs en jeugdhulp te verbinden. Vaak zetten zij hiervoor wijk-, buurt- of jeugdteams in die aansluiten op de ondersteuningsstructuur in het onderwijs. Zo kunnen bijvoorbeeld maatschappelijk werkers uit het wijkteam op school aanwezig zijn, om in te springen op ondersteuningsvragen van leerlingen en ouders. Ook in geval van pesten kunnen zij een rol spelen, door bijvoorbeeld groepstrainingen (zoals een sociale vaardigheidstraining) te geven.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft de handreiking 'van plagen tot pesten' opgesteld. De handreiking is bedoeld als voorbeeld voor gemeenten. Het geeft houvast bij het ontwikkelen van een preventie- en zorgarrangement. Bovendien kunnen gemeenten hiermee hun bestaande aanbod toetsen en zien welke interventies er bestaan om het eventuele hiaat in te vullen. In de handreiking staan diverse interventies beschreven die gemeenten kunnen inzetten om te komen tot een samenhangend en dekkend (zorg)aanbod.

10

Kunt u de Kamer een overzicht doen toekomen van hoeveel gevallen van zelfmoord door pesten op school in Nederland hebben plaatsgevonden in de afgelopen vijf jaar uitgesplitst naar jaartal?

Deze specifieke cijfers zijn niet beschikbaar. Gegevens over de doodsoorzaken van alle overleden inwoners van Nederland worden in de Doodsoorzakenstatistiek van het CBS bijgehouden. Van iedere overleden inwoner van Nederland vult de arts een doodsoorzaakverklaring in. Bij het CBS wordt deze informatie verwerkt.

Voor de bepaling van de sterfgevallen door zelfdoding, of een andere niet-natuurlijke dood, wordt naast informatie vanaf de doodsoorzaakformulieren ook informatie opgehaald uit de rechtbankdossiers. Bij het aangeven van het motief voor een zelfmoord wordt altijd het belangrijkste (hoofd)motief ingevuld, terwijl bekend is dat er vaak een opstapeling van redenen is.

⁴ M@ZL (Medische Advisering Ziekgemelde Leerling) is een effectieve methodiek voor een integrale aanpak van ziekteverzuim bij scholieren, ontwikkeld door scholen en de jeugdgezondheidszorg. Binnen M@ZL werken in eerste instantie de school, jeugdarts en zo nodig de leerplichtambtenaar samen om de juiste begeleiding voor de ziek gemelde leerling te realiseren.

Het CBS geeft aan dat 'pesten' onder de noemer 'psychische stoornissen' valt. Onder de noemer psychische stoornissen vallen uiteraard veel meer soorten problematiek, zoals depressiviteit, schizofrenie en angststoornissen. In de cijfers van het CBS is terug te vinden dat er in 2015 23 jongeren zijn geweest (tot 20 jaar) waarbij als motief voor de zelfdoding een psychische stoornis staat.

Onze referentie
1160217

11

Deelt u de mening dat het omgaan met pestgedrag expliciet opgenomen moet zijn in de bekwaamheidseisen van leraren voor het primair en voortgezet onderwijs en daarmee ook in de lerarenopleidingen aan de orde dient te komen? Zo ja, welke actie onderneemt u op dit punt? Zo nee, waarom niet?

Ja. Daar waar er gepest wordt op school is het van belang dat leerkrachten het signaleren en weten hoe er mee om te gaan. Daarom is onderdeel van de bekwaamheidseisen het scheppen van een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat.

Onderdeel van de genoemde aanpak tegen pesten is het verder versterken van de aandacht voor sociale veiligheid in de curricula van de pabo's en de eerste- en tweedegraadslerarenopleidingen. Ook wordt ingezet op het ondersteunen van actieve leerkrachten. Zij kunnen voor informatie, advisering en trainingen terecht bij de Stichting School en Veiligheid. Ook biedt deze stichting, in samenwerking met de PO-Raad en de VO-raad, scholen de mogelijkheid een Ambassadeur sociale veiligheid in te schakelen. Deze kan scholen helpen bij het vormgeven van hun veiligheidsbeleid. Het ondersteuningsaanbod van de ambassadeurs is onlangs uitgebreid.

12

Bent u bereid in gesprek te gaan met het onderwijsveld in het primair en voortgezet onderwijs, met ouderorganisaties en met deskundigen om de omvang van het pestprobleem in kaart te brengen en om afspraken te maken over aanwezigheid en vormgeving van effectief antipest- en antiracismebeleid op scholen? Zo ja, welke concrete acties gaat u ondernemen? Zo nee, waarom niet?

Zie het antwoord op vraag 4.

13

Deelt u de mening dat de school in casu ter verantwoording dient te worden geroepen, omdat zij nalatig is geweest? Zo ja, wat gaat u concreet doen? Zo nee, waarom niet?

Op dit moment wordt er een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd door de samenwerkende Rijksinspecties. Daarnaast is de school met een eigen intern onderzoek bezig samen met de politie. De vraag of er sprake zou zijn van nalatigheid van wiens zijde dan ook kan pas worden beantwoord als deze onderzoeken zijn afgerond.

14

Is er voldoende kennis bij de overheid en/of scholen over digitaal pesten en digitaal racisme? Zo ja, waar blijkt dat uit? Zo nee, wat gaat u hieraan doen?

Digitaal pesten, waaronder digitaal racisme, blijft een zorg in onze gedigitaliseerde maatschappij. In de Monitor Sociale Veiligheid is de leerlingen die aangeven gepest te worden gevraagd naar de manier waarop zij gepest worden. We zien een lichte daling in het pesten via internet. Zo geeft 19 procent van de gepeste leerlingen aan dat dit gebeurt via internet. Dit was in 2014 21 procent.⁵ Ook hier blijven wij de scholen, de jeugdigen zelf en hun omgeving erop wijzen hoe belangrijk het is om niet weg te kijken. Hierbij is het blijven opdoen van kennis altijd noodzakelijk.

Onze referentie
1160217

Kinderen en jongeren die worden gepest, kunnen hulp vinden op Pestweb.nl. Ook ouders en leraren kunnen op deze website terecht. Pestweb.nl is een platform tegen pesten, waaronder ook cyberpesten valt, met:

- Een forum om met andere gepeste kinderen en jongeren ervaringen te delen;
- Directe hulp om zelf het pesten te stoppen;
- Goede voorbeelden om pesten tegen te gaan.

Ook kunnen deskundigen en scholen via het programma van Mediawijsheid.nl kennis opdoen over digitaal pesten of via de website van Kennisnet.⁶⁷

1) <http://nos.nl/artikel/2152373-15-jarige-scholier-pleegt-zelfmoord-na-pesterijen.html>

2) Zie bijlage

3) <http://www.volkskrant.nl/binnenland/minister-bussemaker-over-pesten-op-school-kijk-niet-weg~a4447032/>

⁵ Sociale veiligheid in en rond scholen. Primair (Speciaal) Onderwijs 2010-2016 Voortgezet (Speciaal) Onderwijs 2006-2016. Prof. dr. Ron Scholte, Wendy Nelen, MSc, Wouter de Wit, MSc, Dr. Gert Kroes. Nijmegen, december 2016, Praktikon B. V.

⁶ <https://www.mediawijsheid.nl/onlinepesten>

⁷ <https://www.kennisnet.nl/artikel/remco-pijpers-besteed-meer-aandacht-aan-online-gedrag-kwetsbare-kinderen/>